

İFAÇILAQ MƏDƏNİYYƏTİMİZİN

Elə insanlar var ki, onlarla tanış olduğda, daha doğrusu əmək fəaliyyətləri, həyat tərzləri ilə maraqlandırmış zaman nədənsə Şimal Buzlu Okeanında üzən aysberqləri xatırlayırsan. Bu qəbildən olan insanlar ömürləri boyu öz məsləklərindən uzaqlaşır, öz zəngin təcrübələri, professional bilgiləri ilə başqalarını maarifləndirmək, xüsusilə də gəncləri tərbiyə etmək, onların peşəkarlıq ustalıqlarını inkişaf etdirmək istəyi ilə yaşayırlar. Onlar bəziləri kimi özlərini gözə soxmur, radio və televizion kanallarında, müxtəlif topantılarda türkərin təbəri ilə desek "poz" vermir, nəyin bahasına olursa olsun öz ucuz mənliklərini daha bahalı göstərməyə, bir sözə, toplumda özlerine yüksək sosial təbəqələrdə yer etmeye çalışırlar. Əfsuslar olsun ki, onlar bəzən arzularına çata bilirlər. Bu qəbildən olan insanların konkret olaraq əmək fəaliyyətlərinə nəzər saldığımız zaman olduqca kasib görünən bir yaradıcılıq gerçekliyi üzə çıxır.

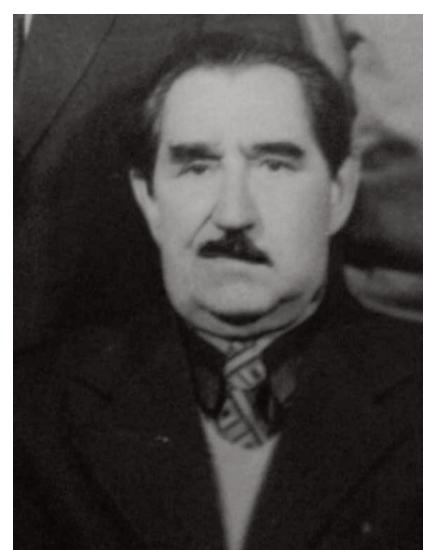
Dr.Rafael Məmmədəliyev

Moda (xüsusilə bəzi qadın sənətkarlarımızın meşşan zövqlü görünüşü, həddindən artıq özlerini bəzək-düzəklə ssüslemələri, bəzən isə əcaib bir moda üslubu ilə səhnəyə çıxmazı və ya bəzi elmdən uzaq elm adamlarının ceynənmış bir mövzunun tədqiqinə ayrılmış eyni bir əsərinin dünyasının ən ucqar bölgəsində belə nəşr etdiridiyi (Varlığa nə darlıq) misal götürərək guya onun uluslararası arenada belə yaxşı tanındığını sübut etməye çalışır, bu yolla da əslinde ictimaiyyətin gözündə, həmcinin mətbəbdən, professionalizmdən uzaq bəzi əlaqəli şəxslərin qarşısında özünə nüfuz və daha yüksək vəzifə qazanmağa çalışır. Təbii ki, bu misalları artırmaq da mümkünür, lakin amacım əslində toplumun sosyal-mədəni inkişafında gerçek dəyərləri, yəni "aysberqin su altında qalan ağır hissəsi" olan insanların uzun süreli ardıcıl və fədakar əməyini bir daha xatırlatmaq istəyirəm. Xüsusilə də uzun bir müddət Türkiyədə çalışdığını zaman bu fədakar insanların yüksək əxlaqi keyfiyyətləri, bir mütəxəssis pedaqoq, ifaçı olaraq əvəzsiz xidmətləri, xalqımızın, dövlətimizin adını daima uca tutduqları, mədəni durmadan təbliğli sayəsindəki fəaliyyətlərinin şahidi olmuşam. Onların millətminzin, dövlətimizin xaricdə tanınması, təbliğ olunması idmançılarımızın dünya arenalarındaki başarılarından heç də az deyil. Düşünürən ki, bu baxımdan uzun müddət xarici ölkələrdə başarıyla çalışan, mədəni dəyərlərimizi təbliğ edən, eyni zamanda mədəni əlaqələrimizin qarşılıqlı zənginləşməsinə xidmət edən sənət və elm adamlarımızın hər birinin geniş ictimaiyyətə tanıtılması daha adil olardı. Bu baxımdan uzun bir müddət xaricdə çalışan onlarca elm və sənət adamlarından biri, 40 ildən artıq tanıdığım müsiqisi estetikası üzərə elmlər namizədi olan skripka (keman) ifaçısı və pedaqoq Rafael Məmmədəliyev haqqında söz açmaq istərdim. Rafael bəy 1939-cu ildə Gəncə şəhərində nümunəvi bir ailədə dünyaya gəlmişdir. Onun atası elmlər doktoru, professor Məmmədəli Məmmədəliyev İkinci Dünya müharibəsinin odlu-alovlu günlərindən çıxmış,

yaranmış və sonra doğma Gəncə səhərində Azərbaycan Dövlət Gəncə Xalq Təsərrüfatı İnstututunda uzun müddət kənd təsərrüfatı texnikası kafedrasına rəhbərlik etmişdir. Onun bu sahədə onlarla elmi məqalələri, yetişdirdiyi tələbələr, müxtəlif şəhərlərdə opponentlik fəaliyyəti bilinənlər arasındadır. Lakin fəaliyyətinin bir tərəfini də söyləməkdə israrlılıq, belə ki, İkinci Dünya müharibəsinin iştirakçısı, sinəsi orden, medallarla dolu olan Məmmədəli müəllimin bir müddət Vyetnam Xalq Demokratik Respublikasına (1957-1959), bir təcrübəli mütxəssis kimi deyən olması ilə əlaqədardır. Məmmədəli müəllim o zamanlar ölkənin paytaxtı sayılan Xanoy şəhərində (indiki Ho-Şi-Min şəhərində) yeni bir universitetin qurulmasında belə yaxından iştirak etmiş və təsadüfi deyil ki, o hər il bu ölkədən təbrik və təşəkkür məktubları almaqdır idi.

Prof.Dr.Məmmədəli Məmmədəliyev

Prof.Dr.Məmmədəli Məmmədəliyev

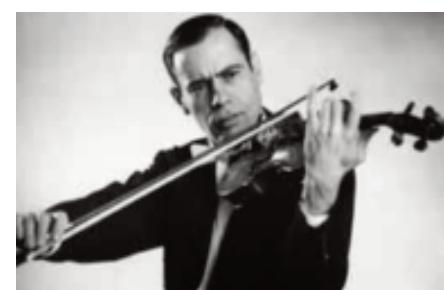
Rafael bəyin anası da Gəncədə hörmətlə tanınan qadınlardan idi, o dönenin Gəncə İcra Hakimiyyətində məsul vəzifələrdə çalışmış və şəhərin sosial-mədəni inkişafında aktiv olaraq yaxından iştirak etmişdir. Ailənin bir uşağı olan Rafael təbii ki, valideynlərinin qayğı və ismətini, xoş arzularını daima hiss etmişdir. O, ən uşaq yaşılarından özünü musiqi dünyasında hiss etmiş, yeddi yaşında ikən musiqi məktəbi və lisesində skripka dərsləri almağa başlamışdır. Onun ilk müəllimi tanınmış skripka ifaçısı və pedaqoqu Asəf Fazıl oğlu Əlizadə olmuşdur. Bu istedadlı müsiqici Rafaelə ən gənc yaşlarında müsiqi istedadını görmüş və onun bu yolda bir professional ifaçı olaraq yetişə bilməsinə inanmışdır. Gələcəkdə Üzeyir Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına (hal-hazırda Bakı Musiqi Akademiyasına) daxil olan Rafael ixtisas dərslərini o dönenin ən tanınmış və ən istedadlı skripka ifaçısı və pedaqoqu olan Prof. Azad Əliyevdən almağa başlayır. Skripka ədəbiyyatının demək olar ki, ən

tanınmış nümunələrini məharotlə ifa edə bilən bu yaradıcı şəxsiyyət öz pedaqoji istedadı və erudisiyasi ilə də tələbələrini, həmcinin, Rafaelin də professional məhərətinin və dünya görüşünün genişlənməsinə müsbət təsir etməkdə idi. Xatırlatmaq lazımdır ki, Azad müəllim son illərdə Türkiyədə çalışmaqdə, müxtəlif şəhərlərdə və yüksək səviyyəli ifaçılıq konsertləri ilə diniñəyiciləri sevindirməkdə idi.

Konservatoriyani başarıyla tamamlayan Rafael bəy P.I.Çaykovski adına məşhur Moskva Konservatoriyasının aspiranturasına daxil ola bilir və burada da necə deyərlər, onun baxtı gətirir, yəni onun ixtisas müəllimi görkəmli skripka ifaçısı və pedaqoqu Prof. S.Kravchenko olur.

Xatırlatmaq lazımdır ki, bu sənət adamının müəllimi dünyaca tanınmış skripka ifaçısı Prof. Leonid Koqan olmuşdur və təbiidir ki, Kravchenko onun məşhur ifaçılıq məktəbindən, bədii-estetik prinsiplərindən özünə çox şey götürmüş və tələbələri içərisində bu prinsiplərin davam və inkişaf etdirilməsi yolunda başarılı olmuşa çalışmaqdır. Rafael bəy də müəllimindən aldığı zəngin bilgiləri ifaçılıq praktikası və pedaqoji fəaliyyətində yaradıcılıqla istifade etməsini hiss etmək mümkündür. Eyni zamanda bu prinsipləri yerinə yetirərkən təbiidir ki, bu prosesdə mütləq şəkildə daha çox L.Koqan məktəbinin qanuna uyğunluqlarının ağır baslığını da duymamaq olmur. Bu böyük sənətkarın sevimli bəstəkarımız Qara Qarayevin mürəkkəb yazı texnikasına malik və burada dodekafon yazı texnikasından istifadə olunmuş skripka və simfonik orkestra üçün yazılmış "Skripka Konserti" ilə dəfə ifa etmişdir. Bir daha xatırlatmaq lazımdır ki, Qara Qarayev bu əsərini məhz dostu olan L.Koqana həsr etmişdir.

Leonid Koqan

Prof. Qara Qarayev və Leonid Koqan

rəhbərlik etdiyi Müslüm Maqomayev adına Filarmoniyanın Simfonik orkestrinde çalışır, orkestrlə birlikdə eski sovetlər məkanının bir çox şəhərlərində (Moskva, Peterburq, Kiyev, Tiflis, hətta Sofiya və s.) qastrol konsertlərində iştirak edir, bura da orkestr ifaçılıq texnikasına yaxından bələd olur, Azərbaycan və dünya klassik musiqi mədəniyyətinin şah əsərləri ilə da-ha yaxından temas saxlayır, bir sənətkar kimi ardıcıl olaraq öz estetik dünyagörüşünün formallaşması yolunda inkişaf etməyə başlayır. Maestro Niyazi kimi bir böyük şəxsiyyətin özü də Rafaelin bir sənətkar kimi inkişafına xüsusi göz gəzdirir, onun ailəsi ilə temas saxlayır, hətta Rafaelin Qazaxda (1966) keçirilən toyunda belə iştirak etməkdən qalmır.

Maestro Niyazi

Rafaelin tanınmış müəllimlərindən aldığı zəngin bilgi və pedaqoji təcrübə onun yaradıcılıq fəaliyyətində mühüm rola malik olmaqla bərabər, eyni zamanda onun elmi-nəzəri fəaliyyətinin inkişafında da faydalı olmuşdur. Müəllifin metodiki vəsait rolunu oynaya bilən bir çox məqalələri skripka ifaçılığı üçün olduqca maraqlı rəhbəredici məna daşımaqdadır. Belə ki, müəllif bu məqalələrin çoxunu Ərzurumda, Atatürk Universitetində, onun nəzdindəki Kazım Karabekir Eğitim (pedagoji) fakültəsinin musiqi bölümündə müəllimlik etdiyi zamanlar yazmışdır. Metodiki vəsait rolunu oynaya bilən bir çox məqalələrindən bir neçəsinin adlarını oxucularımızla paylaşmaq istərdik: Skripka əlindən başlama və zəifləmədən sonra qarşılıqlı olmağa çalışmaqdır. Bu böyük sənətkarın sevimli bəstəkarımız Qara Qarayevin mürəkkəb yazı texnikasına malik və burada dodekafon yazı texnikasından istifadə olunmuş skripka və simfonik orkestra üçün yazılmış "Skripka Konserti" ilə dəfə ifa etmişdir. Bir daha xatırlatmaq lazımdır ki, Qara Qarayev bu əsərini məhz dostu olan L.Koqana həsr etmişdir.

Bax: Memmedaliyev R., Kurbanov B. *Çağdaş sanat eğitiminin sorunları*. Ajans Güler, Ankara, 2012, 218 s.)

(Davamı 11-ci səhifədə)

TANINMIS NÜMA YƏNDƏSİ

(Əvvəli 10-cu səhifədə)

Əsər mütəxəsislərin və skripka ifaçılarının marağına səbəb olmuş və tezliklə oxucular tərəfindən qəbul olunmuşdur. 2010-cu ildən 2016-ci ilə qədər bu universitetdə çalışıan Rafael bəy bu müddət ərzində onlarca bacarıqlı skripka ifaçıları yetişdirmiş və onların əksəriyyəti Türkiyənin müxtəlif musiqi təməyüllü məktəblərində, liselərdə, hətta universitetlərdə belə çalışmaqdadırlar, bəzilər isə hətta simfonik orkestrlərdə belə işlə təmin olunmuşlar.

Xatırlatmaq lazımdır ki, Rafael bəy belə bir vəziyyətə öncədən hazır bir mütəxəssis idi, yəni o hələ sovetlər dönməndə Lökbatanda fəaliyyət göstərən doqquz nömrəli Musiqi məktəbində müdür müavini, dissertasiya müdafiəsindən sonra isə Bakı İncəsənət məktəbinə müdir olaraq dəvət olunur. 100-dən çox müellimi olan və sənətin müxtəlif növlərindən (musiqi, xoreoqrafiya, rəsm, xor və s.) dərsler keçilən bu məktəb gənclərimizin bədii təbiyyəsində, hətta bir professional sənətçi kiğı yetişməsində belə mühüm rol oynamaqdır idi. Məktəbi başarıyla idarə etdiyiindən dolayı Respublika Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən Rafael Məmmədəliyev təsadüfi deyil ki, Mədəniyyət İşçisi adına belə layiq görülmüşdür. Bu bir daha onu göstərir ki, artıq Türkiyəyə gəldikdən əvvəl Rafael bəy təhsil-təbiyyə sistemi sahəsində lazımi təcrübə və bilgilərə sahib idi və onlardan çalışdığı universitetdə də yerli şəraitini diqqətə alaraq yaradıcılıqla istifadə edə bilmışdır.

Onun elmlər namizədi adını almaq üçün yazdığı dissertasiya da heç şübhəsiz bu yolda faydalı olmuşdur. "Musiqidə millilik problemləri" adlandırılmış bu əsər 1974-cü ildə Bakıda Azərbaycan Dövlət Universitetinin elmi surasında müdafiə olunmuşdur. Dissertasiyanın elmi rəhbəri hətta bir müddət görkəmli teatr rejissoru Prof. Mehdi Məmmədov olmuşdur. Dissertasiyaya opponentlik edənlər isə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü Fuad Qasimzadə və Prof. Dr. Rəhman Bədəlov olmuşdur.

Rafael bəy(universitetdə onu Rafael Hoca olaraq da çağırıldalar) universitetdə pedaqoji və elmi-nəzəri fəaliyyəti ilə yanaşı, eyni zamanda skripka ifaçılığını da unutmur, mütəmadi olaraq öz üzərində çalışır, ifaçılıq məharətini daima uca tutmağa çalışır. Onun Erzurumda, ona yaxın bölgələrdə, Doğu Beyazitdə, həmçinin, horbi hissə konsert salonlarındakı konsertləri, bəzən Türk musiqiçiləri ilə birlikdə və çox vaxt da onun rəhbərliyində fəaliyyət göstərən trio, kvartet kimi ansamblarda yüksək səviyyəli çıxışları söylədiklərimizi təsdiqləmiş ola bilər.

SOLDAN SAĞA: Dr.Rafael Məmmədəliyev, Prof Tamilla Qasimova və musiqi bölümünün rəhbəri Doç. Dr. İbrahim bəy məşq zamanı.

Rafael bəyin Ataturk adına Universitetin iri həcmli konsert salonunda solo və resitel çıxışları da hər dəfəsində uğurlu olmuşdur. Onun bir çıxışı xüsusiyyət yadda qalmışdır. Belə ki, bu hadisə bəlkə də, Erzurumda ilk dəfə olaraq skripka ədəbiyatının en çox məşhur olan və on tanınmış ifaçıların repertuarını bəzəyən (məsələn, SSRİ-də on tanınmış skripka ifaçısı Prof.

David Oystaxin adını çəkməli olur) F.Mendelsonun üç hissəli "Skripka və orkestra üçün Konsert"ini yüksək bir məharətlə ifa etməsi ilə əlaqədardır və bu sətirlərin müəllifi şəxsən bu möhtəşəm konsertin şahidi olmuşdur.

Dr.Rafael Məmmədəliyev

və təcrübəli pianoçu Dilarə xanım Məmmədova dəvət olunmaqdadırlar.

Prof. Tamilla Qasimova

Dilarə xanım Məmmədova

tanınmış faqot ifaçısı, bir neçə il Türkiyədə çalışmış) Əliheydər Paşayev, tanınmış heykəltəras Prof.Görüş Babayev, həmçinin Prof.Dr.Rauf Mustafayev (Milli Elmlər Akademiyası Energetika İnstitutunun bölüm rehbəri), Prof. Dr. Arif Səlimov (bir çox yaxınları dünyanın ən mötəbər dərgilərində işlətmiş, bir monografiyası isə ABŞ-da belə yayınlanmışdır) və başqaları ilə olan tanışlıq və dostluğunu olduqca əziz tutur, bu yaradıcı mühitin onun bir sənətkar kimi inkişafında oynadığı müsbət rolu daima qeyd edir.

Heç şübhəsiz, bu yaradıcı mühitin saxlanılması və müsbət təsiri yolunda Rafaelə daima dəstək olan, onun arzularının yerinə yetirilməsində ona daima köməkçi olan hayat yoldaşı, ali tehsilli mütəxəssis Samura xanımın qayğı və səylərini də xüsusi olaraq qeyd etməli olur. Rafael və Samura ailəsinin nümunəvi ailə olaraq da görmək mümkündür, belə ki, bu ailənin üç övladının hər biri ali təhsil almış, müxtəlif müəssisə və şəhərlərdə çalışmaqdırlar.

Rafael bəy həyat yoldaşı Samura xanım ilə

Hər iki təcrübəli və istedadlı ifaçı (xatırlada ki, professor Tamilla xanım vaxtilə Bakı Musiqi Akademiyasında tanınmış pianoçu, pedaqoq Prof. M.Brennerin assistenti vəzifəsində də çalışmışdır) bu əsərlərin, həmçinin Qara Qarayevin əsərlərinin ideya-məzmununun açılması yolda solo ifaçı Rafael Məmmədəliyevlə olan tərəf-müqabil vəzifələrini şərflə yerinə yetirə bilirlər.

Rafael bəy öz həmkarları ilə yaradıcılıq elaqələrini hər zaman yüksək tutur, yuxarıda adlarını zikr etdiyimiz yüksək professional təhsil görmüş sənətkarlarla birlikdə o, Azərbaycan Dövlət Filarmoniyası simfonik orkestrasının baş dirijoru Prof. Rauf Abdullayev, həmçinin tanınmış digər dirijorlarımız Prof. Kazım Əliverdiyev, Prof. R.Melikaslanov, görkəmli bəstəkar Prof. Məmməd Quliyev, tanınmış skripka ifaçısı Prof.Sərvər Qəriyev, Prof.Suna Kan (Türkiyə Xalq sənətkarı, vaxtilə Rafael bəyin pedaqoji metoduna diqqət yetirmişdir).

Tanınmış Türk skripka ifaçısı, Prof.Suna Kan

Rafael bəyin bu övladlarından dünyaya gəlmiş altı nəvəsi böyükəkdə və bəziləri hətta artıq isləməkdədir. Rafael bəy vaxtaşırı onların da təlim-təbiyyəsi ilə məşğul olmaga vaxt tapmalı olur. Onun bir istəyi də təbiət sevgisidir, belə ki, vaxtilə ona verilmiş boş bir torpaq ərazi-sində o, indi Abşeron təbiətinə uyğun olan öz zəhməti və alın təri ilə meyvə ağacları yetişdirmiş, gözəl bir bağ sala bilmüşdir. Rafael müəllimin idmanı olan həvəsi də sənməmiş və o, bu gün də mahir bir üzgүү kimi özünü ifadə edə bilməkdədir. Onun ovçuluğu, baliqçılıq olan həvəsi də əslində təbiətimizə olan sevgidən ireli gəlməkdədir. Rafael bəyin bedii ədəbiyyata olan marağı da böyükədür, xüsusilə də O.Balzak, L.N.Tolstoy və Nazim Hikmət əsərlərini oxumaqdan yorulmur. Bu gün də o, əmək qabiliyyətini itirməmiş və zəngin təcrübəsi və bilgi potensialına görə xalqımızın, xüsusilə də gənclərimizin maariflənməsi və təbiyyəsində, bu sıradə professional musiqi təbiyyəsində həmişəki kimi faydalı ola biləcək şəxsiyyətlərin elaqədar təşkilatlar tərəfindən diqqətə alınması, onlara sadəcə olaraq vəzifələrini bitirmiş bir pensiyaçı kimi baxmamalı, zəngin həyat yolu keçmiş və geniş təcrübə və bilgi sistemində sahib bu insanların intellektual-potensial imkanlarından bu gün də faydalanaq yolunu axtarib tapmaq zərurəti ortaya çıxmış olur.

15.12.2018. Bakı.

Prof.Dr.Babək QURBANOV,
SSRİ və Azərbaycan Bəstəkarlar
İttifaqının üzvü.